

espariká en el mapa «faner» (538) de l'ALF al costat d'*esparaká* «déchirer» (1531) i tots dos en el Supl. s. v. *éparpiller* (amb l'habitual confusió que feia Edmont entre r i ř).

D'altres. *Esbarravar* 'escampar, dispersar' a Tremp i Sarroca de Bellera (ALCM), on deu haver-hi encreuament amb *esbravar* (que en certa manera és també 'dispersar'), forma que puc documentar des de molt antic, s'*esbarravaren* en un doc. de 1325 (Finke, *Acta Arag.* III, 481) parlant de la *ncula* 'boira'; una subvariant *esbarregar* que diuen en l'Alt Flamicell, potser es deu a *bregar* vist que és especialment 'escampar les brases i caliu de la llar o del forn'. Interveniint el para-sinònim *barrejar*, els civissencs diuen *esbarrejar* per a 'escampar el formiguer ja cremat, amb l'aixada o càvec' (ALCM); i jo mateix vaig sentir-ho a Formentera, on l'informant va prevenir-me que m'anomenaria les cases en ordre dispers: «ho diré tot *əzbə-rəğát*» (1963); quelcom de semblant es deu usar a Monóver, on *Canyís* es presenta dient «són treballs que van ixí en el semanari «El Pueblo» farà una quarantena de anys, y a tres estaven *esbarranchats* y s'havien trasconillat» (p. 5), suposant que *ch* sigui l'acostumada mala grafia per *ğ*.

Altrament aquest contacte i mescla s'estén lluny cap a l'Oest i el Nord. En primer lloc, en parlars gascons; car fins al trifini amb el llenguadoc, anotem s'*esbário* (Pres. 3) damunt Vicdessòs a l'Alt Arieja per «(l'orage) se disperse» (*Bouts d. Mount.* xxv, 17), i Palay registra un *esbarrejà* amb variant *esbarrià*. No és, doncs, estrany que hagi penetrat això fins al basc oriental: sul. *barreiatu*, lab. i anav. *barraiatu* «disperser, dis-séminer, répandre» (Azkue, *Morf.*, 357.10, 613.13).

L'etimologia del nostre mot ha estat molt poc estudiada: el que en diu Brüch (*Misc. Schuchardt*, 1922, 35) té ben poc valor; tampoc no em sembla sostenible que resulti, com s'afirma en l'ALCM, d'un encreuament «del ll. VARIARE 'mudar' [significat apartat, fonètica dolenta: caldria transposició *vairar > *verar] amb *esbarrar*» ('desviar, escampar, relliscar'), que ell mateix és mot només modern, de sentits poc afins, i degut a encreuaments.

D'altra banda, en canvi, hi ha una solució menys complicada i molt més convincent. Essent un mot centrat en català, hem de partir de l'àrab *barri* (vg. *bàrrri*), 'apartat', 'forà', de la robusta perduració del qual en català, en llengua d'oc i en tot el romànic ibero-pirenaic ens hem convençut en l'article BARRI. Val a dir que no hem de desconèixer la versemblança que en la creació del nostre verb actuessin de padrins un o dos verbs purament romànics. La noció d'apartat, forà era adequada per expressar l'acció de posar coses apartades entre elles, dispersar-les, pensem especialment en usos tan fressats com el de *un poble de cases esbarriades*, o al pastor les ovelles *se li esbarrien*; però si a això sumem la paronímia i quasi-sinonímia amb *espargir* SPARGERE, i amb *esgarriar* (cast. *descarriar*), veiem la creació d'aqueix verb nou com un fet que era imminent i aviat hagué de consumir-se.

Solament ens podria deixar alguns lleus escrúpols

l'existència de cert altre verb gallo-romànic. Ja hi ha algun cas d'un oc. ant. *esbarrít* «égaré» (FEW I, 257, § 2). I és especialment gascó central *esbarri(r)* «égarer» (Noulens, *La Flabuto Gasconno*, s. v.), bearn. *esbarrí* id. (Lespzy-R; Palay, que hi afegeix variants terminals *esbarrilhà*, *esbarrisclà*); en efecte en el Bearn el trobem ja més d'un cop en el S. xv per a 'esgarriat, extraviat': «sí negune bestie demorave, lo jorn, *esbarride*, que no se atirasse au deit cuyalar --- lo baquer fase-n fe que *esbarride* ere ---», «besties demoran *esbarrides*» en docs. de 1457 del *Cartulari d'Ossau* (B, 258, 260).

Però puix que l'arabisme BARRI penetrà tan fortament, com hem vist, en llengua d'oc, per què no admetre que també hi tingué un fill il·legítim en connubi amb *espargir* (gc. *esparyi* o *esparye*).¹ Segurament no hi ha relació (o ben escassa) amb el fr. ant. *esbarir*, -rer 'espantar', avui való, per al qual es pot veure Jud, Rom. LX (1934), 79. És veritat que en Gautier de Coinci aquest mot francès, al costat d'aqueix sentit predominant, apareix alguna vegada amb el d'«égaré» (Långfors, Rom. LIX, 492-4), però com que això resta esporàdic, hem de creure que és mera coincidència o bé, com a molt, resultat de contagi ocasional del sentit de l'homònim occità.

DERIV.: A l'*esbarriada* loc. adv.: «vaig passar molts dies sense pinta ni mirall ni un mal barber de sorges, creixent-me el pèl a l'*esbarriada*, fins que vaig fer prou la cara de facinerós per retratar-me», Coromines (*Presons Imag.* II, O. C., 857a27). *Esbarriadissa*. *Esbarriador*. *Esbarriament*.

¹ Per al mot occità, cf. Gamillscheg, ZRPb. XLIII, 572, que en el xli, 503, cridava l'atenció sobre un lleu. *eibarrí* 'destravar les bigues' («die Balken lockern»).

Esbarrossar, d'*esbrossar* contaminat per *esberlar*, *esbarrar* *Esbarruat*, derivat de *barroer*, segurament per haploglia d'un *esbarroerat *Esbarruncar*, deu ser alteració d'un *esbroncarrar (dissim. i metàt.), derivat de BRONC 'estarloc', paral·lel a *encepegar/ensopegar* (de *cep*) i al fr. *broncher* 'ensopegar'.

ESBART, 'escamot de gent, estol d'ocells', mot peculiar del català, d'origen incert; probablement derivat de *despartir-se*, *departir-se*, oc. ant. *s'esparrir* 'separar-se, apartar-se', amb el sentit de 'grup a part'; el canvi de la forma originària *espart en *esbart* pogué ser causat per la influència d'*espargir* al costat d'*espargir*, quasi-sinònims, i la d'*esbarriar*. □ 1.ª doc.: primeria S. xv:

«D'aquells aucells e animals menjant erba e gra, se troben tan innumerable multitut e tan grans *esbarts* e mandras ---» en les *Sentències Morals* publ. en els *CoDoACA* XIII, 284. Altrament no n'hi torna a haver notícia fins a Lab. 1839, que dona *esbart* com a variant d'*esbars* «estol, multitut de personas, animals o coses juntas en un paratge, sens orde ni concert; cáfila, caterva; turba, caterva, multitud». Forma que en efecte va usar-se: «Bernart de la reguarda n'és lo cap-